

Pasniedzējai dr. Larisai Tomkovičai

2020.gada 11.jūnijā

2.prakse "Riski"

Risks - vārds, kura lietojums angļu valodā pirmo reizi datēts 1621.gadā ar francisko rakstību *risque*. Ar angļisko rakstību *risk* tas datēts 1655.gadā. Oksfordas angļu vārdnīcas 3.izdevumā tiek piedāvāta šāda jēdziena "risks" definīcija:

(Noticis) vai iespējams zaudējums, ievainojums vai citādi kaitējošs vai nelabvēlīgs apstākļi; gadījums vai situācija, kas ietver šādu iespēju.

Grūtniecības un dzemdību risku un vajadzību izvērtējums iekļauj medicīnisko un sociālo faktoru apkopojumu ar mērķi sniegt adekvātu un fleksiblu grūtnieces aprūpi un dzemdību palīdzību, piedāvājot sievietei izvēles iespējas un drošību.

Sistemātiska grūtnieču un dzemdētāju risku izvērtēšana tiek saistīta ar ārstes Džanetes Mērijas Kempbelas (*Janet Mary Campbell*) darbību Lielbritānijā 1929.gadā, kad tiek definētas pirmās grūtnieču aprūpes aktivitātes grūtniecības norises izvērtēšanai un aprūpes pielāgošanai.

Riska grupas grūtniece ir tāda paciente, kurai varbūtība, ka attīstīsies kāda grūtniecības /augļa/dzemdību patoloģija ir lielāka nekā vidēji populācijā. Tas nenozīmē, ka pacientei, kas pieder kādai riska grupai, patoloģija noteikti attīstīsies.

20.gadsimta 50-tajos gados bija pirmie vērojumi un mēģinājumi prognozēt perinatālos iznākumus.

- *A.Lilienfeld B.Pasamanick* pirmā iemeslu un biežumu analīze, gadījumos, kas saistīti ar CNS attīstību anomālijām.
- *J.F. Donnelly* pētījums par nelabvēlīgo faktoru ietekmi uz grūtniecības norisi, saistība starp grūtniecības norisi un perinatalo patoloģiju.
- *E.Hickz J.Goodwin* pirma riska faktoru klasifikācija - divas grupas: **augsts un zems risks**.
- 1969 *J.Goodwin* piedāvā jēdzienus:
  - "Ideāla grūtniece":
    - Vecums 23 gadi
    - Dzemdējusi 2-s reizes
    - Augums 167.5 cm
    - Ķermeņa svars 54.5 kg
    - Dzīvo netālu no klīnikas
    - Iepriekšējā grūtniecībā sarežģījumi nebija
    - Pēc iepriekšējās grūtniecības pagājuši divi gadi
  - "Augsta Riska Grūtniece"
    - Vecums 39 gadi
    - Dzemdējusi 8 reizes
    - Augums 152.5 cm
    - Ķermeņa svars 77kg
    - Dzīvo izolētā ciematā
    - Anamnēzē divas priekšlaika dzemdības un viens antenatāli bojā gais auglis

Risku novērtēšana tiek veikta šādos soļos:

- Sākotnējā atlase

- Ambulatorais etaps
- Iestājoties dzemdību iestādē
- Iestājoties dzemdību nodaļā
- Riska novērtēšana dzemdībās
- Pēcdzemdību / postnatālā riska novērtēšana – mātes un jaundzimušā riska faktori.

Risku izvērtēšanas skalas dod iespēju veikt dalījumu zema, vidēja un augsta riska grupās. Izšķir:

- Izolētas risku skalas, piemēram, priekšlaicīgu dzemdību risku skala
- Universālas risku skalas
- Baļļu sistēmas

Tiek izšķirtas dažādas **risku grupas**:

- Sociāli bioloģiskie faktori
- Ģenētiskie
- Teratogēnie
- Ekstraģenitālie
- Akušieriski-ginekoloģiskie
- Grūtniecības
- Infekciju
- Asiņošanas
- Hipertenzīvie
- Intrauterīnās augšanas aiztures
- Priekšlaicīgo dzemdību
- Pārnestas grūtniecības

Papildus riska faktoru izvērtēšanai tiek izmantotas šādas metodes: **laboratoriskās, ultrasonogrāfiskās, KTG, STAN.**

Gadījumu analīze

I. Paciente

44g.v., pēc 2 nedēļu menstruāciju aizkavēšanās parādījās smērējoši asiņaini izdalījumi no dzimumceļiem, kas turpinās jau 10 dienas.

Per speculam: Maksts brīva, dzemdes kakls vesels, slēgts, glotādas cianotiskas. Makstī asins recekli.

Per vaginam: Dzemde palielināta līdz 5/6 grūtniecības nedēļas izmēram, piedēkli nepalpējas.

USG dati: Intrauterīna progresējoša grūtniecība, CRL 5n2d, augļa sirdsdarbība ritmiska 154'/min, aiz horiona vizualizējas hematoma 5x6cm, dzemdes kakls 35mm, cervikalais kanāls slēgts.

Diagnoze:

Graviditas in septimae 5/6 5n2d, jums ir CRL dati Abortus imminens/incipiens suspecta, Haematoma retrochorii

Riska grupas:

- 85% hromosomu patoloģijas.
- Antifosfolipīdu sindroms.
- Iedzimtas trombofilijas (antitrombīna deficīts, proteīnu C/S deficīts, V Leidena faktora mutācija, hiperhomocisteinēmija).
- Iedzimtas dzemdes patoloģijas.
- Slikti kompensēts *diabetes mellitus* vai vairogdziedzera patoloģijas.
- Aptaukošanās + neauglības terapija.
- Mātes infekcijas.

- Nepietiekoša progesterona sekrēcija.

Izmeklējumi:

- Asins analīze- pilna asins aina, HCG hormons progesterons
- USG transvagināli
- Apskate *per speculum/per vaginam*

Diagnostika:

- I. Ultrasonoskopija: retroplacentāra hematoma
- II. Anamnēzē – sūdzības par sāpēm vēdera lejasdaļā, asiņainiem izdalījumiem no dzimumceļiem
- III. Vaginālā izmeklēšana – dzemde palielināta līdz 5/6 grūtniecības nedēļas izmēram, piedēkļi nepalpējas
- IV. Pozitīvas horiongonadotropīna (bCG) tests: kvalitatīvi (urīnā vai serumā)

Ārstēšana:

Diagnosticēts draudošs vai sācies spontānais aborts:

- Jāierobežo fiziskā slodze – no dažu vingrinājumu aizliegšanas līdz pilnīgam gultas režīmam; tas bieži ir pietiekami, lai notiktu turpmāka grūtniecība
- Atturēšanās no dzimumattiecībām līdz aborta draudu izzušanai
- Medikamentu lietošana atkarībā no aborta cēloņa un grūtniecības laika.
  - Nogaidoša taktika: progesterons - sintētiskie progesterona preparāti labāk par mikronizēto progesteronu
- Dicynone: hemostātisks līdzeklis, kas tiek lietots dažādas etioloģijas virspusējas un iekšējas kapilārās asiņošanas profilaksei un ārstēšanai, it īpaši, ja asiņošanu ir izraisījis endotēlija bojājums; Nav pētīta tā lietošana ar grūtniecību saistītas asiņošanas gadījumā. Izvērtējami riski pret ieguvumiem.
- Pasmiedzējas piezīme: Pievērsiet uzmanību, praktiski visam zālem, izņemot Folijskābi, ir rakstīts: Nav pētīta tā lietošana ar grūtniecību saistītas asiņošanas gadījumā. Izvērtējami riski pret ieguvumiem.
- Pasmiedzējas piezīme: Dažreiz tiek lietots arī ASCORUTIN pa 2x4 dienā
- Psihoterapeitiskā palīdzība.

Notiekošs spontānais aborts.

- Hospitalizācija un dzemdes dobuma abrazijs.
- Dzemdi savelkošie preparāti asiņošanas apturēšanai.
- Pretsāpju līdzekļi (ja nepieciešams).
- A/b infekcijas gadījumā
- Asins pārlišana liela asins zuduma gadījumā
  - Veikt asins pārlišanas priekšdarbus (ja būs tāda nepieciešamība) - pilna asins aina, asins grupa un rēzus faktors, fenotips, saderība
- Anti-D imūnoglobulīna ievade Rh (-) sievietēm
- Psihoterapeitiskā palīdzība.

Materiāla nosūtīšana histoloģiskai izmeklēšanai (lai precizētu diagnozi, izslēgtu horionkarcinomu). Nogaidīt 2 – 4 menstruālos ciklus līdz nākamai plānotai grūtniecībai, kuras laikā veic izmeklēšanu, lai noteiktu iespējamus spontānā aborta cēloņus.

Visi izmeklējumi un veiktās manipulācijas tiek dokumentētas

II. Paciente

21g.v., plāno grūtniecību, laulībā, dzīvo regulāru dzimumdzīvi. Menstruācijas regulāras, no 12 g.v., 30/4, nesāpīgas, mēri asiņainas.

Anamnētiski saslimstības, operācijas, alerģijas, zāļu nepanesību noliec. Somatiski vesela.

Paciente jau 4 gadus nelieto gaļu reliģiozas motivācijas dēļ.

Rekomendācijas (obligātās):

- Tā kā paciente nelieto gaļu, ir svarīgi nozīmēt asinsanalīzes, lai izvērtētu organisma rādītājus – to atbilstību normai.
- Konsultācija ar uztura speciālistu ēdienkartes sabalansēšanai
- B12 vitamīna lietošana 1000mg/d - nepieciešams šūnu veidošanai

Vēlams apmeklēt ginekologu jau plānojot grūtniecību. Ginekologs veiks izmeklējumus, kurus, iespējams, nevajadzēs atkārtot, sākot grūtniecības aprūpi, bet ļaus novērst atsevišķus *riska faktoros*, nozīmējot ārstēšanu pirms grūtniecības iestāšanās.

Grūtniecības plānošanas periodā jāuzsāk **folskābes lietošana 0,4 mg/dienā** un tā jālieto līdz 12 grūtniecības nedēļām un **joda lietošana 150 µg/dienā** (jālieto visu grūtniecības un bērna zīdīšanas laiku).

Labs veselības stāvoklis pirms grūtniecības iestāšanās, *atteikšanās no kaitīgiem ieradumiem un kvalitatīva hronisku slimību kontrole* ir priekšnosacījumi labvēlīgai grūtniecības norisei.

Augi *nesatur visus vitamīnus un minerālvielas*:

- Var rasties **cinka** trūkums, kas nepieciešams augšanai, normālai imūnsistēmas funkcionēšanai un normālai pubertātei
- **Dzelzs** trūkumu, kas bieži noved pie dzelzs deficīta anēmijas.
- **C vitamīna** deficīts
- **Joda** deficīts.

Vēl līdz konsultācijai ar uztura speciālistu rekomendēt ievērot uzturā šādus principus: * B6 vitamīnu satur pākšaugi, zivis. * Kalciju lietot kopā ar D vitamīnu, jo labāk uzsūcas (piena produkti). * D vitamīns - zivis, olas. Rudens/ ziemas periodā rekomenē papildus uzņemt D vitamīnu 800-1000 SV/d. * Folskābes avoti - zaļie dārzeņi, brokoļi, spināti, pākšaugi, bietes, tomāti. * Ja pēc analīžu saņemšanas Ferritīns 20-50, tad lieto Fe profilakses devās, ja mazāk, tad ārstēs anēmiju. Fe preparātus lieto 2-3x dienā 1 h pirms vai 2h pēc ēšanas ar glāzi ūdens **Pasniedzējas piezīme: Dzelzs prasa skābu vidi, rekomendējam lietot, piemēram, skābās sulas, ūdeni ar citrusa augiem.** Lietošana vismaz 3 mēn (Ferrumlex 1-2 kaps *per os*). **Pasniedzējas piezīme: Stabils izmaiņas asinsainā, pēc Fe pr. lietošanas, varam novērot pēc 3-4 mēn. Tāpēc arī kontroles analīzi rekomende veikt pēc 3-4mēn. Uzturam jābūt balansētam. Diemžēl, mēs (vecmātes, dzemdību speciālisti) nevaram tikt galā ar uztura plānošanu. NEPIECIEŠAMS UZTURA SPECIĀLISTS!**